

Kylätoiminta ja kestävä kehitys

Juha Kuisma 13.12. 2021 Kuntademokratiaverkostolle

Kestävässä kehityksessä kolme ulottuvuutta:

- Ekologinen
- Sosiaalinen
- Taloudellinen

→ Kylätoiminta itsessään on sosiaalisesti kestävä kehitys

→ Leader-ohjelma EU:n valitsema väline

Kylätoiminnan merkitys

- Suomessa noin 4000 kylää, joissa noin 3400 rekisteröityä kyläyhdistystä
- Kattaa puolet suomalaisista
- 20 maakunnallista kylien yhteisjärjestöä
- Näkyvin tapahtuma Avoimet Kylät aina kesäkuun toinen lauantai
- Kylätoiminta vaikuttaa maalla asuvien mielentilaan ja toimintakykyyn = subjekteina
- Asukas voi tehdä omia päätöksiä omalla rahalla + ja kylä talkoovoimallaan → sosiaalinen pääoma

Osallisuuden muotoja

- Kunnanvaltuusto, lautakunnat, valiokunnat
- neuvostot, foorumit, nettikyselyt
- tekemisen demokratia
- käyttäjädemokratia
- kansalaistottelemattomuus

Kylätoiminta on tekemisen demokratiaa

Kylät hankkeiden toteuttajina

- Kylätalojen kunnostus
- Luonnonkäytön rakenteet: laavut, taukopaikat, polut, ladut, venelaiturit jne
- Kyläsaunat, uimarannat, kesäkioskit
- ”Tyhjät talot asuinkäyttöön” - hankkeet
- Maisemanhoitohankkeet
- Vesienhoito (järvet, joet)
- Kyläkaavoitus (erilaisia versioita)
- Kuituverkkohankkeet

Hiiltä sitovat kylät - hanke

(Pirkanmaa 2019-2020)

- Ilmastotilaisuuksia
- Biohiiletystä
- Ekologista asumista
- Metsien hiilinielut
- Kylätalojen energiatehokkuus
- Kompostoiva kuivakäymälä
- Maakellari

Arjen ilmastotekoja Pirkanmaan 35 kylässä

Pirkanmaan ilmasto- ja kyläverkosto 2022 -2024

- Omakotitalot, maatilat, kesämökit, kylätalot
- Nostetaan päättävä subjekti keskiöön
- Yliopisto laskee maaseutuspesifejä hiilitaseita eri oletuksilla
- Luodaan maaseudulla + omakotialueilla toimivien verkosto + verkostotyökalu
- Tuotetaan ilmastouutisia hyvistä esimerkeistä

Rautajärven torppakylä

- Uusi asuinalue paikalle siirretyistä hirsitaloista (5 kpl)
- Suunnittelu diplomityönä Tampereen Yliopistossa
- Taustalla olemassa oleva kyläkaava
- Rakennuttajat+ kyläyhdistyksen talkootyö+ Leader-rahoitus Pirkan Helmeltä
- Biokaasulla talojen lämpö ja autojen tankkaus

Rautajärven torppakylä

Ekologiset ratkaisut torppakylässä (pilottitalo)

- Hirsien lisäksi ikkunat, ovet, vuorilaudat, lattialankut ja ehkä kattopaneloinnit **uusiokäyttöön**
 - **Biohiili** kasvimaan ja puutarhaan
 - Pilariperustus lekaharkoista, yhtenäinen antura ja routaeristys lekasoralla
 - Ilmavesilämpöpumppu, uunit/liedet ja vesikiertopatterilämmitys, joka mahdollistaa keskuslämmitykseen siirtymisen
 - **Ulkonäkö toimintavarmuuden mukaan:** painuva hirsi, joten kuisti lappeen alle
 - Painovoimainen ilmanvaihto
 - **Märkätilat erilliseen** rakennukseen
 - Eristys **selluvillalla**
 - Maltilliset **neliöt**
 - Itse tehty, merkityksellinen kulutustuote; sielukas **koti joka kestää sukupolvelta toiselle**
-

Minitaloja maalle -idea

- Pälkäne Rautajärvi
- Vesilahti Narva
- Vaala Vuolijoki
- Kaavi
- Loppi Pilpala

Minitalo on edullinen ja kohtuutta luova ratkaisu yksinasuville ja nuorille

Kunta ja kylät

- Tajuavatko kunnat kylien roolin kehittäjinä?
- Kylä-kyllä – sopimus esim Lempäälän Lastunen
- Omatoimiraha: yhdistysten pienhankkeet 500 – 12 000 e
- Kyläkaavoitus ns. alueellisilla suunnitteluratkaisuilla
- Kyläsuunnitelmat = nykyään ns. kyläkortit
- SOTEn toteutuessa kylätoiminta on osa kunnan elinvoimaa

Mahdollisuuden näkökulmia kuntalaisten osallisuuteen ja kestävään kehitykseen

Kuntademokratiaverkosto: Kuntalaisten osallisuus ja kestävä kehitys

Asiantuntija Varpu Wiens ja tutkija Minna Kukkonen

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Vipuvoimaa

EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Sokra

- Kokooa, tiivistää ja välittää tietoa sosiaalisen osallisuuden teemaan liittyvistä kansallisista linjauksista, uudistuksista ja niiden sisällöistä
- Välittää ja analysoi aluetason tietoa, haasteita ja onnistumisia kansalliselle tasolle ja ministeriön asiantuntijoille
- Tutkii ja kartoittaa sosiaalisen osallisuuden sisältöä, merkitystä ja siihen liittyviä käytäntöjä
- Tukee kehittämishankkeiden yhteistyötä ja vertaisoppimista
- Edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa
- Edistää lupaavien käytäntöjen leviämistä

Luontoympäristöt ja luontolähtöiset toiminnot heikoimmassa asemassa olevien osallisuuden lisäämiseksi

Se, millaisessa ympäristössä ihmiset elävät arkeaan, vaikuttaa hyvinvoinnin ja osallisuuden kokemuksiin.

Luonto on olemassaolomme elinehto ja osa kunkin ihmisen kulttuurista identiteettiä.

Luonto- tai viheralueilla oleskelu ja liikkuminen, eläinten kanssa toimiminen sekä luonnon suojelu ylläpitävät tätä yhteyttä.

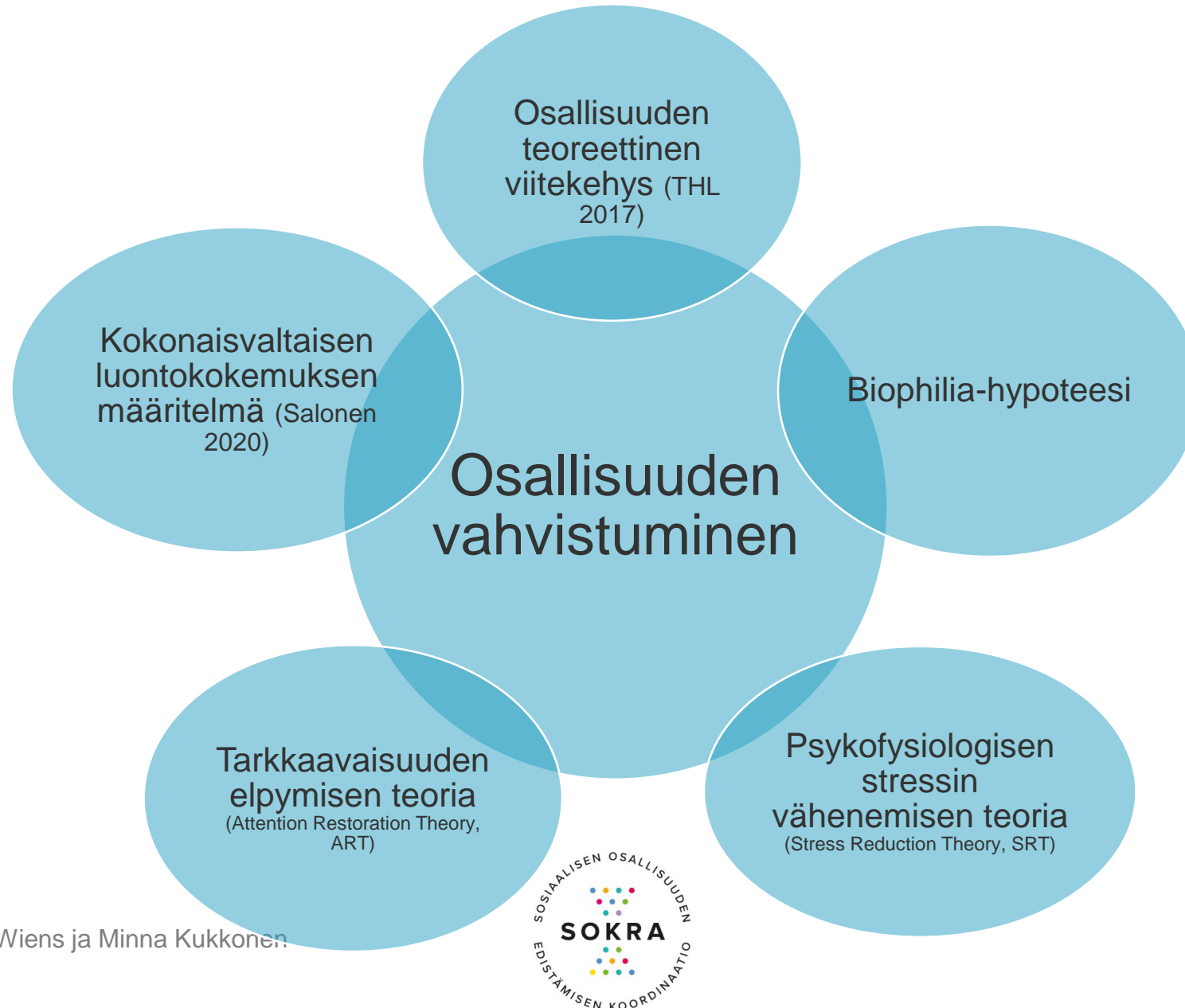
Meidän tulee taata kaikille pääsy luonnon hyvinvointia lisäävien vaikutusten pariin.

Luonnon hyvinvointivaikutuksia voidaan hyödyntää aktiivisesti myös palveluissa ja erilaisissa toiminnoissa.

Osallistava ja kestävä tapa

Kokonaisuuden tieteellinen pohja

Tutkimustuloksia osallisuuden näkökulmasta jaoteltuna osallisuuden osa-alueisiin

Osallisuus omassa elämässä

- Voi parantaa palautumista ja unen laatua.
- Mahdollisesti auttaa kohtaamaan ja käsittelemään ongelmia.
- Voi lieventää kivun tuntemuksia
- Mikrobit suojaavat allergia- ja autoimmunisairauksilta.
- Vaikuttaa elvyttävän tarkkaavaisuutta, laskevan verenpainetta, sykettä ja hengitystiheyttä sekä stressihormonien määrää ja lihasjännitystä.
- Näyttäisi lisäävän myönteisiä tunteita, rauhoittavan mieltä ja vähentävän ahdistuksen tunteita

Osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa

- Viherympäristön tai luonnon lähellä liikkua näyttäisi olevan merkitystä siihen, että muut ihmiset ja suhde omaan itseen koetaan myönteisemmäksi.
- Myös erilaisten ryhmien välinen kanssakäyminen vaikuttaisi olevan luontoympäristössä helpompaa.
- Lähellä olevat viheralueet/luonto aktivoi liikkumaan.
- On todennäköisesti positiivista vaikutusta ihmisten luottavaisuuteen ja sosiaaliseen osallistumiseen.
- Viheralueet näyttävät mahdollistavat asuinalueen naapurustoon tutustumista ja siten kokemusta yhteisöllisyydestä.

Osallisuus yhteisestä hyvästä

- Eri sosioekonomisten väestöryhmien kuolleisuuslukujen erot olivat pienempiä alueilla, joissa sijaitti eniten luontoa. Kuolleisuus oli selkeästi matalampaa niissä ryhmissä, joissa luonnon saavutettavuus oli suurinta.
- Viheralueiden läheisyys näyttää hyödyttävän heikoimmassa asemassa olevia enemmän.
- Mitä vihreämpi ympäristö oli, sitä vähemmän näyttäisi esiintyvän sekä omaisuusrikoksia että väkivaltarikoksia.
- Lähiympäristön kävelyyn soveltuvat alueet ja puistot näyttäisivät vaikuttavan politiikkaan osallistumiseen suotuisasti.

Mahdollistaa yhdenvertaisen olemassaolon kokemuksen

Luonto herättää mielikuvia, tunteita ja muistoja. Se kutsuu tietoiseen läsnäoloon, vahvistaa identiteettiä ja paikkakokemusta.

Oulun Hupisaarten urbaanit purot innovaatioiden kohtaupaikkana

Oulun keskustan Hupisaarten puro- ja puistoalueesta on kehitetty vetovoimainen alue, jossa hyödynnetään veden tuomaa lisäarvoa nykyistä kekseliäämmin.

Tämä toteutettiin kehittämällä luontoelämyksiin ja kansalaishavainnointiin perustuvia toimintamalleja kestävien arvojen mukaisesti.

Tavoitteena oli saada puistoalueesta toiminnallinen luontokasvatuksen, matkailu- ja virkistysympäristön sekä tiedonvälityksen ympäristö.

Hupisaarten puistoalueen purojen kunnostus ja taimenten istuttaminen sekä palvelujen kehittäminen on todettu yhteiskunnallisesti erittäin kannattavaksi.

Erityisesti kunnostuksesta hyötyvät pienituloiset kaupunkilaiset. Lisäksi aktiivinen tiedottaminen kunnostuksesta lisää puiston käyttöä ja tätä kautta kaupunkilaisille alueesta koituvaa hyötyä.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204621000050?via%3Dihub>

↻ Jenni Simkin uudelleentwiittasi

Luonnonvarakeskus ✓ @LukeFinland · 8. jouluk.

Luken @Pia_Smeds Hupisaaret-webinaarissa: Sininen oppimisympäristö tukee keskittymiskykyä, oppimista sekä vahvistaa nuorten hyvinvointia. #Hupisaartenpurot #tutkimus #taimen @oulunkaupunki @OulunEnergia @POPELYkeskus @palouhi

↻ 6

♥ 20

Osallisuutta edistäviä toimintamalleja

- Luontolähtöinen kuntoutus
- Luontoseteli
- Ryhmätyöllistämisen avulla elinvoimaa kyliin
- Seinätön luontopaja
- Osallistuva budjetointi – inklusiivisella toiminnalla osallisuutta lähiöön
- Luontolähtöinen osallisuusverkosto

(Innokylä)

10

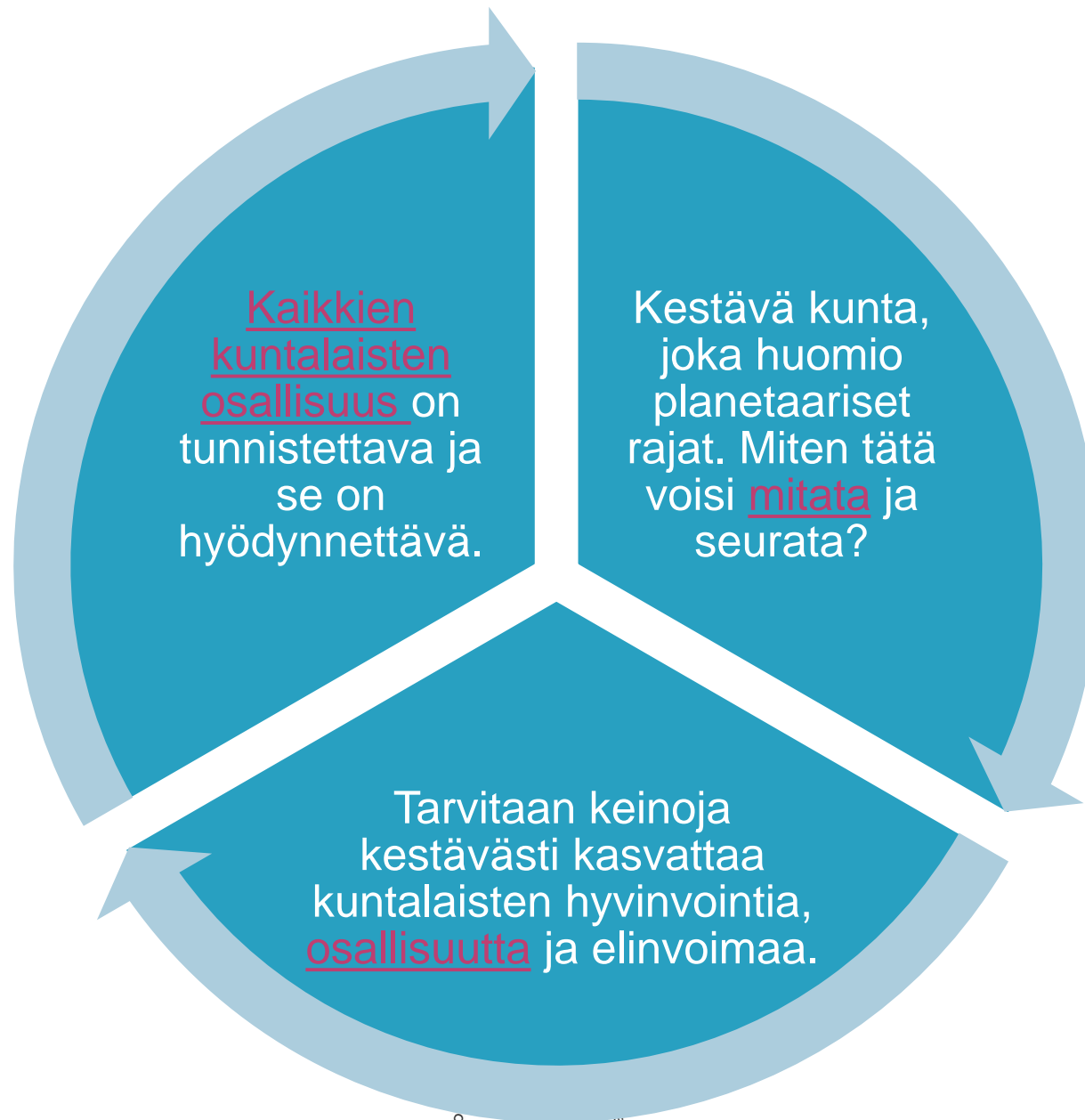
12.11.2021

Minna Kukkonen

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kumppanuuksia monitahoisiin haasteisiin

Metsä osaksi kunnan hyvinvointityötä

Auttaa tunnistamaan kuntakohtaiset hyödyt, joita on saatavissa luonnosta osana hyvinvointityötä.

Terveydelliset hyödyt: Tavoitteena on hyvinvoivat ja terveemmät kaikenikäiset kuntalaiset sekä kunnan työntekijät.

Sosiokulttuuriset hyödyt: Yhteiset tavoitteet kunnan sisällä vahvistavat viranhaltijoiden yhteistyötä ja poikkihallinnollisuutta.

Ympäristölliset hyödyt: Viheralueiden avulla turvataan luonnon monimuotoisuutta.

Taloudelliset hyödyt: Terveemmät veronmaksajat pysyvät pidempään työelämässä.

Viherrakentamisella voidaan parantaa kaupunkilaisten viihtyvyyttä ja terveyttä sekä ympäristön tilaa

Tarve: Halutaan varmistaa, että ihmiset ja luonto otetaan huomioon viheraluesuunnittelussa yhä paremmin.

Ratkaisu: Luke laati **ideapaketin** perusteluineen. Se koskee jo rakenteilla olevaa monitoimikeskusta ja sen naapuritonttia sekä yleisemmällä tasolla kaikkea tulevaa viheraluesuunnittelua.

Luettavaksi ja katsottavaksi

Kurkkaa tulevaisuuteen – Miltä näyttäisi luontoviisas Suomi 2035?

Kysely: Lähes 90 prosenttia suomalaisista pitää luontoa itselleen tärkeänä – erilaisia luontosuhteita on laaja kirjo, ei yhtä ainoaa oikeaa

Suomalaisten luontosuhteet – kysely

ÄÄNI21-foorumi antaa uusia näkökulmia päättäjille ja lasten kanssa työtä tekeville siitä, miten luontosuhde välittyy aikuisilta ja vanhemmilta lapsille ja millainen vaikutus hyvällä luontosuhteella on lapsiin ja nuoriin.

Yhteystiedot

thl.fi/sokra

Varpu Wiens
varpu.wiens@diak.fi
050 505 3622

Minna Kukkonen
minna.kukkonen@thl.fi
029 524 7738

SOSIAALISEN OSALLISUUDEN EDISTÄMISEN KOORDINAATIOHANKE – SOKRA

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Mitä ihmettä on sosiaalisesti kestävä osallisuus kuntien arjessa?

Ville Nieminen, Asiantuntija, Kuntaliitto

Sosiaalisesti kestävä osallisuus?

- Käsitettä on ryhdytty viime aikoina käyttämään lisääntyvästi
- ”Sosiaalisen kestävyiden” ja ”osallisuuden” käsitteiden käytössä epämääräisyyksiä ja vaihtelua
- Osallisuus on tunnistettu osaksi kuntien sosiaalisesti kestävää toimintaa
- Kirjallisuudesta ei ole vielä löytynyt määritelmää sosiaalisesti kestäväälle osallisuudelle
- Mistä siis oikein puhutaan?

Sosiaalisesti kestävä osallisuus - haastattelut

- Selvitettävät asiat:
 - Mitä on sosiaalisesti kestävä osallisuus?
 - Miten sitä edistetään?
 - Haasteet ja mahdollisuudet?
- Teemahaastattelut organisoitiin avoimen kutsun kautta:
 - 14 haastateltavaa
 - Osallisuuden kanssa työskenteleviä
 - 10 organisaatiota
 - 9 kuntaa
 - 1 kuntayhtymä

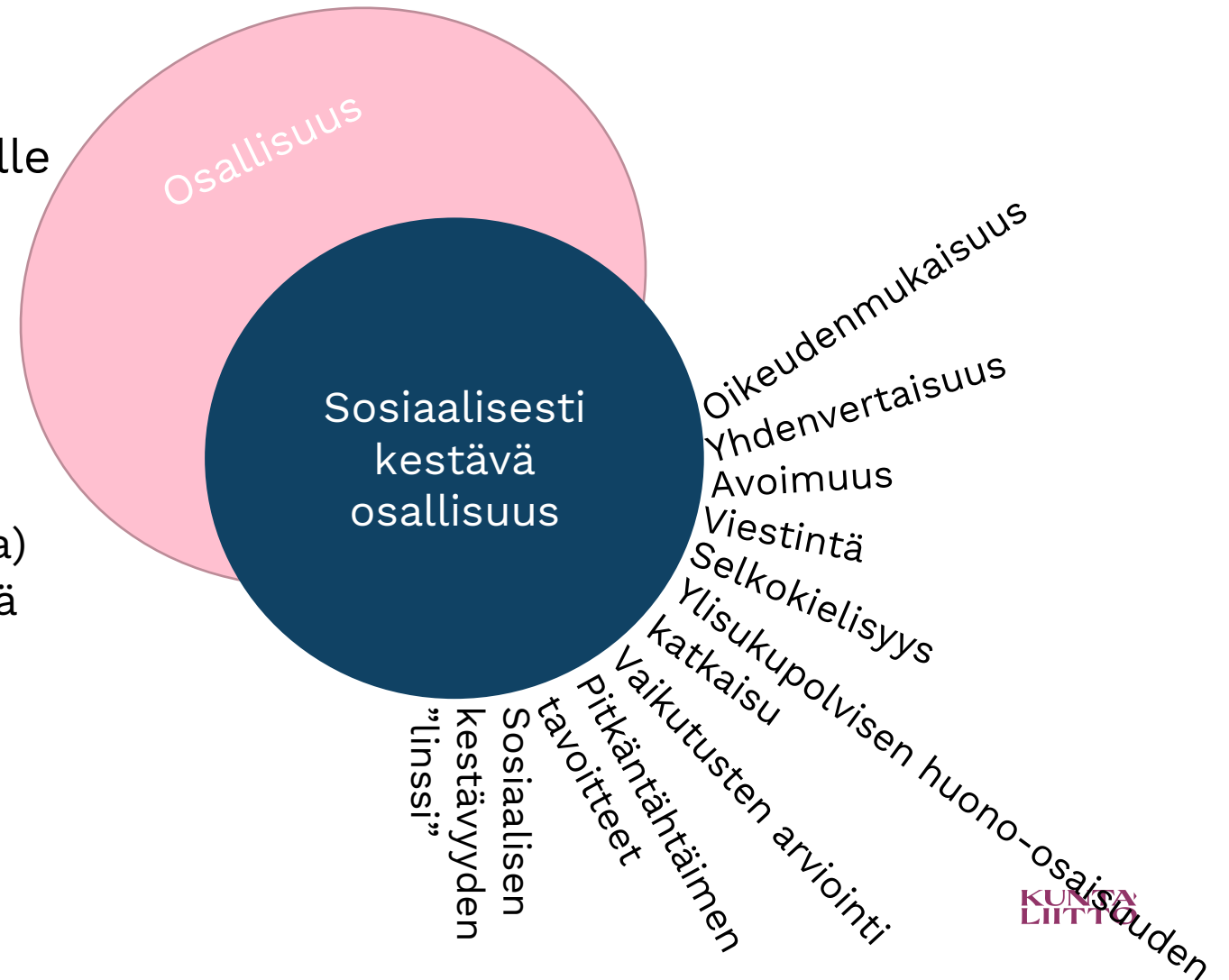

Kuntaedustajien ajatuksia sosiaalisesti kestävästä osallisuudesta

- *Kuntien osallisuustyö on sosiaalisesti kestävä osallisuuden edistämistä*
- *Sosiaalisesti kestävä osallisuus on osallisuuden erityismuoto*
- *Sosiaalisesti kestävä osallisuus toteutuu luottamushenkilöiden kautta*
- *Monipuolista osallistamista kunnan päätöksentekoon*
- *Sosiaalisesti kestävä osallisuus on kohdennettuja toimenpiteitä heikommassa asemassa oleviin*
- *Sosiaalisesti kestävä osallisuus on osallisuustyöstä poikkeavia toimintatapoja.*
- *Järjestöt ja yhteisöt ovat tärkeässä roolissa sosiaalista osallisuutta edistettäessä*

Sosiaalisesti kestävä osallisuus

- Yhteistä ja selkeää määritelmää sosiaalisesti kestäväälle osallisuudelle ei haastattelujen pohjalta syntynyt
 - Kunnissa käsitettä katsotaan hyvin eri näkökulmista haastateltavan taustasta ja asemasta riippuen.
 - Vain vähän kuntakokoon liittyviä erityispiirteitä
 - Toistuvia yhteisiä periaatteita (kuva)
 - Yleisesti tunnistettuja toimenpiteitä vähän

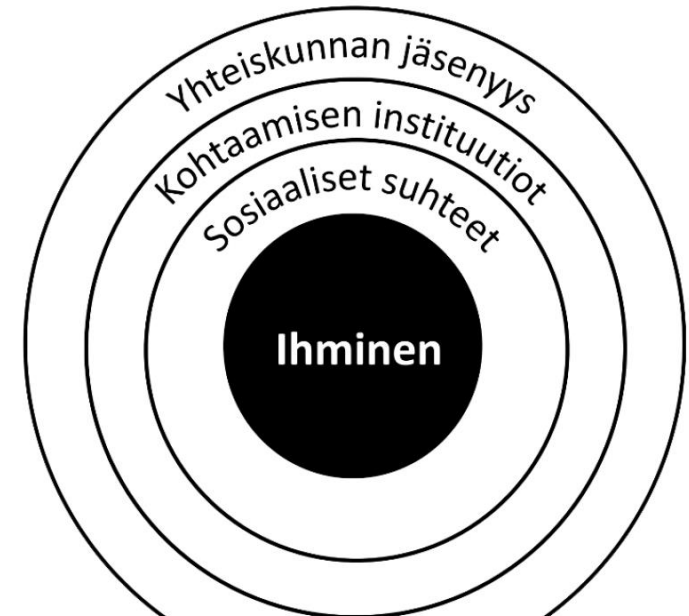
Toimenpiteitä kunnissa

- Päätöksentekoon osallistumisen mahdollistaminen kaikille
 - Avoimuus, selkokieliisyys, viestintä
 - Luottamushenkilöillä tärkeä rooli
 - Monipuoliset kuulemisen menetelmät
- Valmistelun ja osallisuuden ennakoarviointi sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta
 - Sosiaalisen kestävyuden linssin hyödyntäminen
- Kohdennetut toimenpiteet asuinalueille tai kohderyhmille
- Osallistuva budjetointi
 - Kunnissa ristiriitaiset näkemykset sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta
- Yhteiskehittämisen menetelmät
- Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen
- Yksinäisyyden ehkäisy
- Sosiaalisten taitojen kehittäminen

Teoriataarkastelun ja haastatteluiden yhtymäkohdat

- Sosiaalisesti kestävä osallisuus on
 - **Yhteiskunnallisesti erittäin merkittävää**
 - **Pitkän tähtäimen tavoitehakuista ja suunniteltua jatkuvaa toimintaa**
 - Ei ole pistemäisiä toimenpiteitä
 - **Perustuu kestäväen kehityksen arvomaailmaan**
 - Oikeudenmukaisuus
 - Tasa-arvo
 - Yhdenvertaisuus
 - Avoimuus
 - ”Leave no one behind”-periaate

- Sosiaalisesti kestävä osallisuus lisää
 - Yksilöiden yhteenkuuluvuuden tunnetta
 - Yhteisöllisyyttä
 - Yhteisön resilienssiä
 - Sosiaalisia kohtaamisia
- Yksilötason osallisuus vs kunnan päätös-osallisuus

LUONNOS 10.12.

Sosiaalisesti kestävä osallisuus kunnissa on yksilön kykyjä ja mahdollisuuksia vaikuttaa itseä koskeviin asioihin sekä osallistua halutessaan omien verkostojen toimintaan, kokien näin kuulumisen tunnetta johonkin yhteisöön. Sille erityistä ovat monimuotoiset ja erilaiset kohderyhmät huomioivat osallisuuden menetelmät, joissa toteutuvat kestävän kehityksen arvot. Sosiaalisesti kestävä osallisuus rakentaa kaikille avoimia kestäviä yhteisöjä ja ennaltaehkäisee ongelmia huomioiden ekologisen ja taloudellisen kestävyysreunaehdot.

Jatkoaskelia?

1. Monialainen tutkijoiden ja kuntatoimijoiden vuoropuhelu
2. Jatkoselvitykset erityisesti yhteisöllisyyden näkökulmasta (mm. yksinäisyys, resilienssi)
3. Menetelmien kokoaminen ja kehittäminen sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta (yhteiskehittäminen, kokemusasiantuntijat, erätauko)
4. Sosiaalisesti kestävä osallisuuden tarkistulista valmisteluun ja asiakastyöhön

Kysymyksiä ja kommentteja, kiitos!

Ville Nieminen

Asiantuntija

Ville.nieminen@kuntaliitto.fi

+358 50 564 6622

www.kuntaliitto.fi

Prikka
kiertoon

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Työllisyyden, osallisuuden ja kiertotalouden
kehittämishanke

Prikka kiertoon

Teija Leinonen

13.12.2021

Diak

OULU

**Prikka
kiertoon**

Keskitetty hävikkiruuan logistiikkakeskus:

Ruokahävikin vähentäminen ja yhteisön hyödyt

Prikka kiertoon

1.4.2021-31.5.2023

Startti 30.8.

Työllisyyden, osallisuuden ja kiertotalouden kehittämishanke

Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö

hankerahoitus + omarahoitus

Diakonia-ammattikorkeakoulu

(685 000 € + 590 000 €)

Oulun Diakonissalaitoksen säätiö

Oulun ev.lut. seurakuntayhtymä

Oulun Prikka -esiselvityshanke

Oulun kaupunki

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Diak ODL

OULU

Prikka kiertoon - kehittämishanke tarjoaa tukea, työtä ja toivoa

Hävikkiruuan logistiikkakeskus
kierrätyskalusteineen
2 + 1 autoa
10 työntekijää + hanketiimi
22 vapaaehtoista
30 lahjoittajaa
20 ruoka-aputoimijaa

Prikka
kiertoon

Prikka
kiertoon

Hävikki- ja ylijäämätuotteet noudetaan lahjoittajilta kylmäkuljetusautoilla

Prikka
kiertoon

Tuotteet tuodaan Prikka kiertoon logistiikkakeskukselle lajiteltavaksi

Prikka
kiertoon

Elintarviketurvallisuudesta huolehditaan: päiväykset tarkistetaan ja lämpötilat mitataan

Prikka
kiertoon

Tuotteet toimitetaan avuntarvitsijoille eri ruoka-
aputoimijoiden kautta

Prikka
kiertoon

Ruokahävikin vähentäminen

- Hävikinhaku tarvittaessa ma-pe
- Uusia yrityksiä mukana
- Koulujen ylijäämäruuan hyödyntäminen
- Isojen lahjoitusmäärien vastaanotto

Prikka
kiertoon

✓ Yhteisön hyödyt

lahjoittajat
logistiikkakeskus
ruoka-apu toimijat
Oulu ja oululaiset

Rohkeasti
ihmisarvon
puolesta

Prikka
kiertoon

Lahjoittajat

Hyvän tekeminen ja yhteiskuntavastuun
toteuttaminen

Keskitetty ja varma hävikin nouto

Näkyvyys toiminnassa mukana olemisesta

Prikka
kiertoon

Logistiikkakeskus

Oppimisympäristö ja osaamiskeskus

Työkokeiluja ja työpaikkoja

Vapaaehtoistyötä

Uraohjausta, tukea ja neuvontaa

Prikka
kiertoon

Ruoka-aputoimijat

Apua hävikkiruuan logistiikkaan
(kuljetus, lajittelu ja varastointi)

Yhteisiä tapahtumia

Enemmän ja monipuolisempaa hävikkiruokaa

Tukea elintarviketurvallisuuteen

Prikka
kiertoon

Oulu ja oululaiset

Enemmän osallistavaa ruoka-apua

Kiertotalous- ja ilmastotavoitteiden edistäminen

Työllisyysvaikutukset

Prikka
kiertoon

Kiitos !

Rohkeasti
ihmisarvon
puolesta

Prikka kiertoon -hankkeen kokonaisuus
Projektipäällikkö

Katja McQueen-Winberg

Puh: 050 528 5093

katja.mcqueen-winberg@hdl.fi

Yritysyhteistyö ja ruoka-avun
koordinointi

Projektikoordinaattori

Iina Matikainen

Puh: 040 665 0790

iina.matikainen@evl.fi

Työllisyys- ja urapolut
Projektikoordinaattori

Teija Leinonen

Puh: 040 586 1689

teija.leinonen@ouka.fi

Vapaaehtoistoiminnan koordinointi
Projektikoordinaattori

Minna Mettovaara

Puh: 050 312 5881

minna.mettovaara@odl.fi

Arviointi ja opiskelijayhteistyö
Projektikoordinaattorit

Riitta Palovuori ja Tiina Nokela

Puh: 050 475 6366 / p. 050 409 1641

riitta.palovuori@diak.fi

tiina.nokela@diak.fi